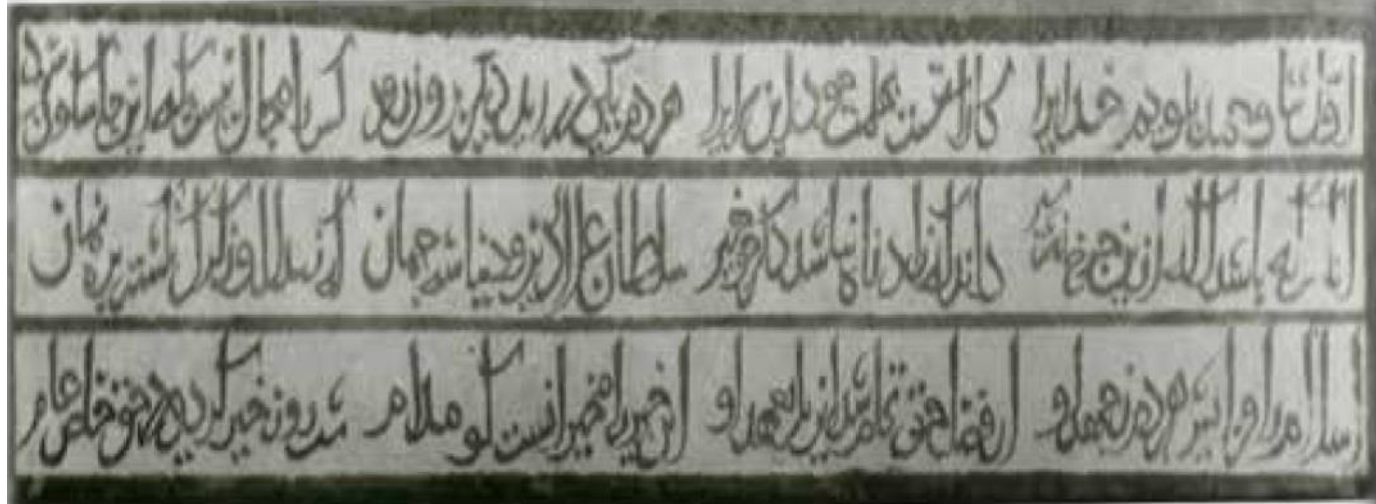

نمونه کتیبه‌شناسی، موضوع درس حروف‌نگاری

کتیبه بدون تاریخ از سلطان گنج

محل اصلی: این کتیبه در یکی از مقبره‌های روستای سلطان گنج در مقر پلیس گوداگاری، منطقه راجشاهی در بنگلادش یافت شد.

محل کنونی: موزه پژوهش‌های ورندره در راجشاهی، شماره ۲۶۶۰. جنس و اندازه: بازالت سیاه، ۲۱×۱۰۶ سانتی‌متر (۴۲×۱۴ اینچ) خط و تعداد سطرها: شبیه توییچ. سه سطر زمان: به احتمال زیاد، این کتیبه به دوره علاء الدین علی مردان خلجی (۱۲۱۰-۱۲۱۳ م) باز می‌گردد که در روزهای نخست ورود اسلام به بنگال، سومین حاکم آنجا بود. زبان و وزن شعری: فارسی، مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (بحر مضارع مثنی). موضوع: کتیبه یادبود که در آن ساخت پل ثبت شده است.

منابع ثانویه

Ahmad Hasan Dani, Bibliography of the Muslim Inscriptions of Bengal, Published as Appendix to the Journal of Asiatic Society of Pakistan. Vol. II (Dhaka: Asiatic Society of Pakistan, 1957) : 65-66& 124.

متن

سطر اول: اول ثنا و حمد بگویم خدایا / کاراست بحکمت خود این سرایا / هر دم یکی در آید [و] دیگر برون رود / کس را مجال نیست که اینجا سکون شود
سطر دوم: آنکس که باشد آگه از این چرخ نشه سیر / داند که زاد راه نباشد دگر چو خیر / سلطان علاء دین و دینا شه جهان / که ز عدل او ز کرگ نکشته بره نهان
سطر سوم: اسلام را فزایش هر دم ز جهد او / از فضل حق تمام شد این پل د او / این خیر را مخیر آنست کومدام / شب روز خیر کرده در حق خاص عام

ملاحظات

خط این کتیبه، برخلاف خطوط کتیبه‌های دوره مغول و پیش از آن، طغرائیست و به سبک‌های خطاطی معمول آن دوره مانند نستعلیق، شباهتی ندارد. دقت در نوشته‌های این کتیبه نشان می‌دهد که برخی حروف آن به خط ثلث، بهاری و توییچ است و به طور کلی به سبک زیبایی نوشته شده که از مهارت خطاط آن حکایت دارد. از ویژگی‌های خطی این کتیبه این است که کجی سرکش حروف کاف شبیه یکدیگر است. حرف کاف در نوشته‌های این کتیبه بیشتر، به شکل چنگک، آغاز و در پایان، پایه‌های حروف کاف را اندکی قطع کرده تا با اندکی انحنا به سمت بالا رفته، پایان یابد. همچنین می‌بینیم که انحنا و کجی حروف کاف در کلمه (بحکمت) در سطر اول اندکی افزایش یافته و بالای حرف سین در کلمه "کاراست" قرار گرفته است.